

Cena 1.50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsak četrtek
Vredn. letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. č. št. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglaš. po ceniku

Skoz krpe se kaže grehote
majhne
skoz kožuh nič. Opasaj z zla-
tom greh,
pravice močna ost se zlomi
precej,
zavij ga v cunj, z bilko jo
predre pritlikavec.
W. Shakespeare.

Na ogled brezplačno

pošljamo do nadaljnjega SAMO POSA-
MEZNE ŠTEVILKE S POLOŽNICO po
naročilu ali po predlogu naših zaupnikov.

Vsem cenjenim naročnikom na znanje!

Številki od 5. oktobra smo priložili po-
ložnico. Obenem smo obvestili vsakogar,
ki še kaj dolguje, koliko naročnine dol-
guje do konca tega leta. Kdor položnice
ne rabi zdaj, ker je naročnino za letos
že poravnal, naj jo shrani za prihodnje
nakazilo, ali pa jo naj da komu drugemu,
ki želi »Edinost« naročiti! Ne zavržite
nobene položnice, ki je za upravo razme-
roma draga tiskovina! Stari zamudniki
bodo črtani in naj vedo, da so list kri-
vično prejeli in da jih ustavitelj lista
ne odveže od dolžnosti, ki so jo prevzeli
z naročbo. Naj vsi store svojo dolžnost,
kakor smo jo storili mi z rodoljubno po-
žrtvovalnostjo!

Uprava »EDINOSTI«,
Maribor, Kopališka ulica 6.

Dvajset let

Boj za ureditev Jugoslavije se bje že
izza prevrata in še dalje. In ta boj je bil
oster in odločen, kakor le more biti oster
in odločen boj v državi, kjer si stojijo
prilpadniki dveh različnih kulturnih krogov
nasproti

Sirite

in čitajte

EDINOST!

V naši notranji preureditvi je storjen
sicer najvažnejši, a še dolgo ne zadnji
korak. Pot, ki jo moramo prehoditi je še
cela pred nami. In danes, ko stojimo na
zgodovinski prelomnici v lepšo prihod-
nost (o tem smo trdno prepričani) je
položaj silno zapleten. Nešteto jih je nam-
reč med nami, ki v svojem prvem zanosu
streljajo daleč preko cilja. Zaganjajo se
v vse, kar obstoji, v vsem vidijo preostan-
ke stare miselnosti, vse se jim zdi vredno,
da se do temeljev poruši. Ni je ustanove,
ki je ne bi napadali, ni ga čustva, ki se
jim ne bi zdelo že premagano. Trkajo se
na svoja prsa in se bahajo z bog ve kak-
šnimi preganjanji, pri tem pa še niso po-
spravili iz svojih misli vseh mogočih le-
gitimacij sedržavnih in edino državotvor-
nih strank. Ti ljudje se marsikedar zaga-
njajo v povsem nedolžne ljudi in delajo
po nepotrebnem mučenike.

Še nevarnejša pa je druga skupina lju-
di. Sklicujejo se na te prve in zavirajo
delo za ustalitev razmer. Pozornim čitate-
ljem dnevnega tiska bodo gotovo še v
spominu izjave, ki so opravičevale zavla-
čevanje političnih zakonov in svobodnin.
Češ, nove, svobodne, tajne in sorazmerne
volitve bi povzročile v Jugoslaviji pravo
državlansko vojno. Imeli bi, tako so go-
vorili in pisali, tu drugo Španijo. Govorili
so o političnih strasteh, ki jim ne ve-
lja popuščati vaje, ker bi to moglo po-
statl usodno za državo. Pod »država« so
seveda po 20 letni praksi smatrali same
sebe, in v strahu pred usodo, ki jim jo
bodo pisale žaljave roke delavcev in kme-

Boj za Balkan se znova pričinja

Izmed vseh treh južno-evropskih pol-
otokov, Pirenejskega, Apeninskega in
Balkanskega, je bil slednji najdalj časa
prizorišče najtežjih mednarodnih bojev,
saj se že dve tisočletji na tem kosu zem-
lje bijejo neprestano divji boji med naro-
di Evrope in Azije. Bojevniki iz vseh kra-
jev starega sveta so krvaveli na bojnih
poljanah ozemlja, ki samo po sebi ni niti
od daleč tako bogato in rodovitno kakor
sosednje dežele.

Dva tisoč let so grabili s severa in ju-
ga po tej zemlji, kakor da bi ta zemlja ne
bila last nikogar, ne da bi se kdaj brigali
za voljo tistih ljudi, ki so se jih ti boji
pač najbolj tikali in ki so jim daleč od
Balkana krojili usodo. Evropske in azijs-
ke velesile so imele tu na Balkanu svoje
»interese sfere«, za katere so pošiljali
iz najbolj oddaljenih in tujih krajev ljud-
ske množice v boj, vse v imenu raznih
svetih neprekršljivih načel. Narod sam pa
je krvavel tu na mrtvi straži evropske kul-
ture in civilizacije in je žel za svojo kri
samo poniževanje in prezir. Ime »Balkan«
je imelo skozi stoletja v Evropi slab pri-
zvok, kakor da gre tu le za nekatera še
poldivja plemena, ki se niti od daleč ne
morejo merit z visokimi in gosposkimi na-
rodi Srednje in Zapadne Evrope.

Evropa je poznala v presojanju dejstev
dve različni merili, eno za kulturno Ev-
ropo, drugo pa za Balkan. In isto dejanje,
ki se je na Zapadu imenovalo viteško ju-
naštvo, so na Balkanu imenovali: »rop in
pobijanje«. Kar so na zapadu, n. pr. v

Španiji ali v Benetkah proglašali za »po-
gumne podvige držnih in bojevitih po-
morščakov«, so imenovali pri Neretljanih
gusarstvo. (Še danes ločijo ponekod di-
plome za Evropo in »za Balkan«, za ka-
tere je vse dobro.)

Zdelo se je, da Evropa balkanskim na-
rodom ne bo nikoli priznala polnoletnosti.
Dala jim je, narodnostno in versko po-
mešanim, darilo dvomljive vrednosti: fa-
natičen in nestrpen nacionalizem, ki so
ga znali zdaj eni zdaj drugi sijajno izko-
ristiti za sebe, ali vsaj kot dokaz o »bal-
kanski zaostalosti« narodov na jugovzho-
du Evrope.

Povedali smo že, da Balkan ni niti od
daleč tako rodovit, kakor njegove sode-
dnje dežele in njegovo prirodno bogastvo
na surovinah je postalo šele v zadnjem
času toliko znano, da tvori tudi ono va-
bo za grabežljive roke. Vzroki vseh teh
zgodovinskih bojev, ki so jih vodile ev-
ropske velesile za Balkan in na Balkanu,
niso v njegovem bogastvu, ampak v nje-
govi legi. Kajti Balkan je ključ, ki odpira
vrata v Azijo, ali v Evropo — odvisno od
tega, kako si stvar ogleduješ. In ta vrata
bi se nekatere velesile rade zagotovile.
Razen tega je Balkan nekako zaledje za
vse Sredozemlje in že rimska osvajanja
nam dokazujejo, da si mora tisti, ki ho-
če vladati na Sredozemlju, zagotoviti
Balkan. V tem je opravičilo za potoke
krvi, ki so tod tekli!

Danes se zopet glasi po Evropi krik:
»Balkan!« Toda tokrat so dobila poročil-

la o Balkanu drugo lice: danes, ko se
brez sodelovanja Balkancev ne da več
kar tako sklepati o usodi Balkana, se
slišijo čisto drugačni glasovi. Balkan je
postal nenadoma otok miru in morju kon-
fliktov. In ta mir lahko Balkanu zagoto-
vijo samo velesile, kajti Balkan sam zato
pač vendar še ni sposoben. In velesile
tekmujejo in se prepirajo, kateri se da
priznati ta nad vse človekoljubna naloga,
da obdrži Balkan v miru. Videti je, da si
bodo te velesile glede svojih miroljubnih
načel prišle tako v nasprotje, da... Toda
ne! Ta čas je minil. Odkar je v preteklem
stoletju zadonel klic: »Balkan balkanskim
narodom!« se Balkanci ne dajo več vo-
diti za nos. Balkanci so spoznali, da so
vsa »balkanska gesla« velesil laž, ki za-
kriva iste namene kakor jih je imela na
Balkanu srednjeveška Nemčija ali Be-
netke.

Balkan je dorastel. On ne potrebuje
več jerofov in varstva. Kadar bo prišlo
do resnične sloge med balkanskimi narodi,
bodo ti sami dovolj močni, da se ubra-
nijo pred vsakršnimi presenečenji. Sile,
pa, ki že tisoč in tisoč let segajo na Bal-
kan, se bodo morale spoprijazniti z dejan-
skim stanjem, da se je tu njihovo go-
spodarstvo nehalo. Če bodo Balkanci res
moralno poiskati zaščitnikov, si jih bodo
izbirali po svojem preudarku in prav go-
tovo ne med narodi, ki jih predobro po-
znajo iz svoje dvatisočletne krvave zgo-
dovine.

jad.

Ko morja ne bo- do ločila dežel

Nekdaj so ugrabili ljudje, kako daleč se-
gajo vode, ki obkrožajo celino, in kaj je
za temi vodami. Morja so zalivala zem-
ljo in ločila celine s slano vodo, z ne-
varnostmi globin, viharjev in daljav. —
Potem so se pričela morja odpirati. Po-
gumni mornarji so našli po njih pot do
otokov, do novih dežel, do novih celin.
Morja so pričela vezati celine, dežele in
človeška plemena. Ko so nastala med-
sebojna gospodarska in politična trenja,
sovravnosti in vojne, so morja spet ločila
dežele in celine.

Prav tako reke: nekdanj so bile vez
med ljudmi. Vozili so se preko in vzdolž
po rekah. Potem so pa ljudje zarisali čr-
te in rekli: ta reka bo meja. In reka je
ločila človeka od človeka, deželo od de-
žele.

Zračne plasti so ločile ljudi, potem pa
so se vzpeli ljudje kakor tice v višave
in premagovali vse razdalje in ovire; do-
kler se niso spremenili ljudje v sovráž-
nike in pričeli streljati z neba železne
ptiče.

Ali bo mar to zadnji rezultat naporov
vsega človeštva, vsega znanja, cilj vseh
tisočletij dela in napredka človeškega ro-
du? To bi bilo kaj žalostno spričevalo.
Človeštvo bi se izkazalo za nevredno bi-
vati na zemlji, ne zaslužilo bi svojega
imena in vsega, kar ima.

Toda bilo bi krivično metati kar vse
človeštvo v isti koš. Večji del človeštva
je miroljuben, le majhen odstotek vidi v
vojnah sredstvo svojih koristi. Zato bo
spet prišel čas, ko bodo morja, reke in
zračne razdalje vezale dežele in narode
v celoto, ki se bo med seboj do-
polnjevala in izpolnjevala tesneje in
uspešneje, kakor kdaj koli prej.

— ski.

tov so politične strasti še bolj podpiho-
vali ter vzbujali še večje nezadovoljstvo
med ljudskimi množicami. Kajti vsa bor-
ba proti političnim strastem, kakor so
imenovali diktaturo radi lepšega je bila
le krinka. Morda nikoli niso bile politič-
ne strasti v našem narodu tako razburje-

Življenje dolenjske vasi

Pod grad pri Novem mestu.
Dolenjska je lepa, ali zapuščena! To
vedo naši ljudje, ki so bili precej po
svetu in so videli, kako so drugod poma-
gali gospodarsko zaostalim krajem do
napredka in izboljšanja ljudskega polo-
žaja.

Mnogi gredo od nas v svet. Morajo,
kajti naše kmetije, ki so povečini majh-
ne, ne morejo prerediti vseh. Pred vojno
in še prva leta po njej, so odhajali tu-
kajšnji domačini v Ameriko. Po trije, štir-
je so šli od ene hiše, pa se večinoma ni-
so več vrnili, kajti zemlja jih ni klicala,
saj so ostali na njej še drugi.

Bilo jih je namreč vedno dovolj, ki so
čakali na prevzem gruntov. Naše družine
so številne, pa je bila radi tega nujna od-
selitev.

V letih krize, ko je Amerika zaprla me-
je in ko je bila radi denarnih težav one-
mogočena pot čez veliko lužo, se je stvar
pri nas preobrnila. Od takrat so začeli
ostajati ljudje doma, zaslužek naokrog je
bil redek. Malo sta v tem odpomogli bliž-
nji lesni tovarni, ki sta pa tudi pravočas-
no zaščitili svoje interese in ustvarili
obratovanje.

Zaposlitve vedno manj, ljudje so bolj
in bolj ostajali doma, mali grunti so z
vedno večjo težavo preživljali množice
se želodce. V tem času je nastal značilen
prelom s tradicijo, s starimi navadami,
kajti mladina se je začela »ženiti na pra-
zno«, brez dot, brez dediščine. To je za
marsikoga težko razumljivo, ali je čisto
naravno: Ze itak malih gruntov ni bilo
mogoče nič več deliti, denarja pa ni bilo
od nikoder dobiti in prav tako je bilo
težavno tudi z zaposlitvijo, z delom.

Majhna izprememba je nastopila lani,
ko so odšli nekateri v Nemčijo. Tudi letos
so nas zapustili, moški in ženske. Majhno
olajšanje je čutili pri naših skledah. To-

da ob tem nas vedno nadlegujejo sledeče
misli in vprašanja:

Zakaj morajo naši ljudje vedno v tu-
jino, čeprav bi radi delali v domači zem-
lji? Kako je to, da nam z leta v leto
vržejo vedno manj naše njive, da majo
naši skromni pridelki vedno slabše cene?
Zakaj nam propadajo naše hiše in naša
gospodarska poslopja, pa nam ne preo-
staja nič drugega, kakor da to počasno
uničevanje žalostno gledamo?! Kako to,
da ni mogoče ustvariti možnosti za višjo
izobrazbo naših otrok, ki so prav tako
sposobni kakor meščanski otroci? Kje
naj dobimo sredstva za obleke, plašče in
obutev, da bomo zavarovani pred dež-
jem in mrzom? Kako naj skrbimo za svo-
je zdravje, ko nam v poletnih-sušnih dneh
primanjkuje vode za pijačo, ko si ne mo-
remo privoščiti drage zdravniške oskrbe
in, ko ne moremo kupiti zdravil?!

Tako se vrstijo drug za drugim vpra-
šanja, na katera ne najdemo odgovorov.

Zato verujemo danes samo še v
to, da si bomo morali priboriti kmetiški
ljudje svoje pravice sami in to v skupni
borbi z ostalimi delovnimi ljudmi!

Nova tekstilna tovarna

V Horicah pri Brčkem gradijo novo
tekstilno podjetje »Stolin d. d.«. Tovar-
na bo zgrajena za sprejem 3000 delavcev.
Lastnik je Bata d. d.

V Sloveniji počivajo tekstilni industrij-
ski obrati, delavci so na cesti, drugod pa
nastajajo nove tovarne.

ki so jih proglašali veliki voditelji tega
naroda.

Temelje sožitja jugoslovanskih nara-
dov, ki so na tem prostoru usodno po-
vezani, bo treba marsikje nanovo posta-
viti ali vsaj popraviti, kajti v dvajsetih le-
tih je marsikaj hudo trpelo.

7 dni domaćih vesti

* Za predsednico Rdečega križa kraljevine Jugoslavije so kraljevi namestniki imenovali kneginjo Olgo.

* Odlikovanje za borbe za osvoboditev severnih krajev se ustanovi. Ločili bodo odlikovanja za aktivne borbe in za tiste, ki so kot neborci sodelovali.

* General Tartaglia je prevzel hrvaško orožniško brigado. Brigada šteje 5 tisoč mož, ki se na zunaj razlikujejo od drugih orožnikov po posebni čepici. Brigadni general je izjavil, da bo skrbel za ugled oblasti.

* Dr. Lunaček je prvi zagrebški vseučiliški profesor, ki ga je potrdil hrvatski ban.

* Volitve v senat niso nobenega posebnega pomena, ker novo izvoljeni senat prav tako ne bo mogel brez narodne skupščine delovati, kakor ne bi mogel delovati stari senat, če bi bila istočasno razpuščena narodna skupščina. Tako piše »Hrvatski dnevnik«.

* Senzorski kandidati za Slovenijo. Glavni odbor J. R. Z. je že določil kandidate za volitve senatorjev Frana Smodeja, bivšega senatorja; dr. Frana Schaubacha, bivšega velikega župana in senatorja; Janeza Brodarja, bivšega poslanca, in Alojzija Miheličiča, bivšega poslanca in celjskega župana. Namestniki so Bogumil Remec, gimnazijski ravnatelj v pokouju; dr. Juro Adlešič, župan Ljubljanske; Ivan Majeršič, župan v Trzinu, in Ignacij Hren, župan na Vrhniki.

* Vse skupine, ki so zastopane v vladi: JRZ, HSS, SDS, Srbski radikali (L. Markovičovo krilo) in srbski zemljoradniki bodo postavili enotne liste za senatorske volitve, ki se vršijo 12. nov.

* Stranko delovnega ljudstva Hrvatske ustanovljajo. Najvidnejši predstavnik te stranke bi bil urednik »Naših novic« dr. Božidar Adžija. »Hrvatska straža« sodi, da se bodo v tej stranki zbirali samo komunisti. »Hrvatska straža« pravi, da tu ne gre za kako socialistično gibanje, marveč za pravo komunistično akcijo, katero imenujejo s pravim imenom zaradi tega, ker je notranji režim na Hrvatskem tako liberalen, da dr. Adžiji in njegovemu odboru zaradi tega prav gotovo ne bo padel nit las z glave (citiramo po »Slovenec«).

* Sploh sodijo imenovani listi »Hrvatska straža« in »Slovenec«, da je podtalna akcija komunistov na Hrvatskem že stopila na svetlo in da se tam komunisti izredno živahno gibljejo.

* Med frankovci in levičarji je prišlo na zagrebški univerzi do pretepa, v katerem je morala poseči zagrebška policija, ojačena z meščansko zaščito.

* V Zagrebu se vrši konferenca jugoslovanskih katoliških škofov. Predseduje ji nadškof dr. Alojz Stepinac, prisoten je tudi papeški nuncij Ettore Felice.

* V bivšem češkoslovaškem poslanstvu v Beogradu je pričelo poslovati slovaško poslanstvo pod vodstvom slovaškega odpravnika poslov Josefa Fiekerja. V istem poslopiju bodo tudi prostori nemškega konzulata.

* V Splitu so stavkali pristaniški delavci in uspeli. Delodajalci so pristali na kolektivno pogodbo. Delavci dobe na uro po 10 din.

* Nov trgovinski sporazum z Italijo. V torek popoldan je bil v Beogradu podpisan sporazum. Po novem sporazumu nam bo Italija dobavljala čim več bomb, baže in volnene preje, in to v kliringu (v zamenjavi), ne v devizah (denarju). Pogodbena stranka, ki dolguje v kliringu, mora napeti vse sile, da poveča svoj izvoz in s tem izravna pasivum.

* Mnogo živl namerava prihodnje dni nakupiti novoustanovljena direkcija za prehrano. Kupila bo 15 tisoč vagonov pšenice, 20 tisoč vagonov stare koruze, 3000 vagonov suhih sliv in 500 vagonov marmelade. Težave so s skladišči, ki jih ne bo dovolj na razpolago. Denar za nakup bo dala Narodna banka.

* Nova planinska postojanka. Na Pohorju so mariborski Sokoli zgradili planinski dom, ki je urejen popolnoma moderno in ima toplo in mrzlo vodo. Stavba je solidno zidana in spravi mnogo ljudi pod streho. Otvoritev je določena za 12. novembra. Novi planinski dom bo imel svojo elektrarno.

* Sezonski delavci, ki jih je bilo letos več kot 10 tisoč v Nemčiji od zgodnje pomladi, večinoma iz Prekmurja, so se jeli v manjših skupinah vračati domov. Večina so povrnejo šele v novembru.

Nova trozveza:

Anglija, Francija in Turčija

Med Anglijo, Francijo in Turčijo je prišlo do vojaške zveze. Pogodba vsebuje štiri točke: 1. Angleška in francoska vlada priskočita Turčiji takoj na pomoč, čim bi se ta zapletla v kako vojno. 2. Turčija nudi Franciji in Angliji vso pomoč, če bi bili ti dve državi napadeni tako, da bi se vojna razširila na Sredozemlje. 3. O postopku te pomoči se bodo vlade še posvetovali. 4. Pogodba velja za 15 let. Poseben protokol pri pogodbi pa Turčijo odvezuje vseh njenih obvez, če bi se morala radi njih zaplesti v vojno z Rusijo.

Pogodba je vzbudila v svetu najrazličnejše komentarje in razlage. Najostreje so jo obsodili v Berlinu. DNB pravi, da se je Turčija s to pogodbo popolnoma predala angleškemu vplivu. Nemški odločilni krogi izražajo svoje prepričanje, da bo radi te pogodbe prišlo do razra-

ljanja med članicami balkanskega sporazuma, katerega glavni cilj je vendar nevtralnost. Članice balkanskega sporazuma pa doslej radi te pogodbe še niso vložile nikakega protesta. Najtopleje pa so pozdravili ta sporazum seveda angleški in francoski listi, ki poudarjajo pomen razširitve demokratskega bloka. Italijanski listi so bili v svojih razlagah zelo skromni. Upajo pa, da se ta pogodba ne nanaša na Italijo. Rusi pa so se pokazali kljub temu, da so se pogajanja med njimi in Turčijo prekinila, na vsej zadevi brez vsakršnega zanimanja. Pristavek o tem, da je Rusija izrecno izvzela iz turških jamstev njih očitno pomirja. Tudi v Ameriki podpis te pogodbe odobravajo in vidijo v njej velik uspeh zapadnih demokracij.

Izvetje Rusije iz jamstvene pogodbe dokazuje, da Turčija nikakor ne mara

prekiniti svojih prijateljskih odnosov s svojo veliko sosedo, čeprav Nemci vso pogodbo razlagajo kot nasprotno Rusiji in Italiji, ki sicer ni naravnost imenovana, a se vendar z ozirom na vedno večje zblizanje z zapadnimi demokracijama ne čuti prizadeto. Po temtaku bi bila vsa pogodba obrnjena izključno proti Nemčiji, ki pa ni v stanu razširiti vojno v Sredozemlje, o katerem je v pogodbi govor. Kakšen praktični smisel ima torej pogodba, ki veže tri države za primer, ki prav za prav ne more nastopiti? Edina razlaga, ki je možna, bi bila, da ali Rusija ali Italija, ki prideta edini v poštev za bojevanje v Sredozemlju, iz teh jamstev nista izvzeti. Edini primer, ki bi se pri tej pogodbi predvideval, je nemški napad na Romunijo, ali na katero drugo državo na Balkanu. Tedaj bi bila Turčija prisiljena napadati državi priskočiti na pomoč.

Zanimiv razgovor o usodi sveta

Sven Hedin, znani svetovni potnik je bil pred nedavnim pri Hitlerju, s katerim se je pogovarjal o svetovnem položaju. O teh razgovorih je prinesel angleški list »New Chronicle« obširno poročilo. Sven Hedin je dejal, da bo današnja vojna, če se bo res začela v vsej svoji strahoti, povzročila konec zapadne civilizacije in zmago boljševizma. Edino angleško-nemško sodelovanje more rešiti Evropo pred to usodo. Hitler ne sovraži niti Anglije ali Francije, ampak le vojno. Glede usode Poljske in Češkoslovaške je baje rekel Hitler, da bo ostala Češka še nadalje v okviru Velike Nemčije kot protektorat.

Poljska pa bo kot samostojna država pod nemškim protektoratom in v novih mejah obnovljena. Za mir bi posredoval sam Sven Hedin, ki je prepričan, da bi bilo neumno boriti se za Češkoslovaško, ki ni vredna, da se radi nje žrtvuje vsa civilizacija. Te izjave so v svetu izzvale ogromno pozornost. Že naslednji dan je izšel v Berlinu o tem razgovoru dementi, ki trdi, da je vse izmišljeno. Tudi Sven Hedin je poročilo angleškega novinarja popravil, češ, da je bilo izkrivljeno in da je zmešano to, kar je povedal Hitler in kar je Sven Hedinovo osebno mnenje.

7 dni po svetu

□ Bivši romunski zunanji minister Titulescu, ki živi izven mej Romunije, je poslal kralju Karolu pismo, v katerem mu ponuja v današnjem pomembnem času svoje moči. Pravijo, da njegove pomoči niso sprejeli.

□ Madrid je postal zopet prestolnica Španije. General Franco se je po dolgem oklevanju vendarle odločil, da se z vlado preseli v mesto, ki se mu je dve leti tako odločno upiralo.

□ Med Kitajsko in sovjetsko Rusijo se pripravljaja baje sovjetsko-kitajska vojaška zveza. V Čungkingu je že prispelo sovjetsko odposlanstvo. Uradno pa se vse te govornice odločno zanikajo.

□ Preselitev Nemcev v Nemčijo je še vedno v središču evropskega zanimanja. Sedaj gre za Nemce v Sovjetski zvezi. Njih usoda še ni znana, vendar sodijo, da povolški in krimski Nemci gotovo ostanejo v Rusiji, za druge pa še ni gotovo.

□ Turčija dobi 15 milijard din kreditov od Anglije. Uradno se to sicer še zanika, vendar trdijo listi, da so te vesti samo preuranjene, da pa niso doleč od resnice.

□ O položaju Bolgarije na Balkanu je v zadnjem času v delu evropskega tiska precej ugibanj. Dočim nekateri sodijo in želijo, da se s turškim posredovanjem vključi v balkanski sporazum, menijo drugi, da se bo Bolgarija nagnila na sovjetsko stran, »ker v bolgarski javnosti kažejo vedno več simpatije za komunizem«.

(»Slovenec«.)

□ Japonska želi pomirjenja s sovjetsko Rusijo, tako je izjavil japonski zunanji minister Namura.

□ Sovjetska Rusija je ponudila Združenim državam ameriškim 160.000 ton mangana. Kakor znano, razpolaga sovjetska Rusija z največjimi množinami te rudnine, ki je nujno potrebna za izdelavo jekla. Poseduje je namreč 3 milijone ton. (Za njo na prvem mestu je Indija z 830 tisoč tonami.)

□ Apostolski nuncij v Berlinu, msgr. Cesare Orsenigo, bo vložil v imenu sv. stolice protest radi zapostavljanja poljskih katoličanov.

□ Sovjetske oblasti so izpustile 300 Nemcev, ki so bili obsojeni radi vohunstva. Odpravljeni bodo v Nemčijo.

□ Strupenih plinov v poljsko-nemški vojni Poljska ni uporabljala, izjavlja poljska vlada v Parizu.

□ Filmsko igralko Leni Riefenstahl so v Berlinu radi deviznih prestopkov zaprli.

□ Židovsko državo nameravalo ustanoviti v okolici Tullina. Iz Dunaja je odpotovalo že 2000 židov. Tako poroča agencija »United Press«.

□ Poljska vlada ne prizna plebiscita v Zapadni Ukrajini in Belorusiji.

□ Indijski voditelj Mahatma Gandhi se je izjavil za to, da Indija Veliko Britanijo v sedanji vojni z vsemi sredstvi podpre. Državni podtajnik je za to izjavo izrekel Gandiju na seji angleške spodnje zbornice toplo zahvalo.

□ Filmski igralec L. Diehl, o katerem so poročali, da je padel, živi. Nahaja se na zapadni fronti.

□ Države azijskega pakta Turčija, Iran, Afganistan in Iran se bodo sestale na konferenci, kjer se bo razpravljalo o nastalem položaju.

□ V volitvah, ki so se vršile v Zapadni Ukrajini in Belorusiji je imelo okoli 9 milijonov Ukrajincev, Belorusov, Židov in Poljakov volilno pravico. Moskovski radio poroča, da se jih je izrazilo 70 odst. za sovjetske kandidate.

□ Slovaška bo dobila nekaj drobcev bivše Poljske. Slovaki so za to priredili Hitlerju velike manifestacije. S temi novimi pridobitvami bodo, kakor vse kaže dobili Slovaki tudi skupno mejo s Sovjetsko Rusijo, kar jim morda ne bo tako zelo prijetno.

□ V Bolgariji so dobili novo vlado, ki jo je sestavil zopet bivši ministrski predsednik. Pritegnjeni so bili štirje novi ministri, drugače pa ni nobenih izprememb. Sodijo, da se bo Bolgarija še tesneje naslonila na Sovjetsko Rusijo, od katere pričakuje podporo pri težnjah po Dobrudži in gospodarsko pomoč zoper nemško premoč.

□ Južnotirolski Nemci se morajo izseliti do 1. 1942. Tak je sklep dogovora med ital. zun. ministrom Ciano in nemškim veleposlanikom Mackenzonom.

□ Pogajanja med Rusijo in Finsko so se po kratki prekinitvi zopet obnovila. Poleg ministra Paaskivija se udeležuje teh razgovorov tudi finski finančni minister Tanner, ki je star Stalinov znanec. Finsko poslanstvo pa je kmalu zopet zapustilo Moskvo in odpotovalo na Finsko po nova navodila.

□ Italija na vso moč podpira Balkansko zvezo in stremi za tem, da bi se vpliv Sovjetske Rusije na tem ozemlju, ki pripada le Italiji kot interesna sfera, izključil. V italijanskih listih se pojavljajo načrti, da se Balkanska zveza močno okrepi in postavi pod zaščito in varstvo Italije. Na ta način bi bil pod italijanskim protektoratom zagotovljen mir na Balkanu.

□ Zunanji min. Nemčije von Ribbentrop je imel v Gdanskem govor, v katerem je znova podčrtal osnovne smernice nemške zunanje politike ter ostro obračunal z Anglijo.

□ Med Turčijo in Italijo se bodo na angleška prizadevanja začeli direktni diplomatski razgovori. Tudi Francija je »ukinila« že vse trgovske omejitve nasproti Italiji.

□ Radi potopitve angleškega potniškega parnika »Athenia« je nastal med Anglijo in Nemci časopisen spor. Angleži trdijo, da so »Athenijo« potopili torpedi nemške podmornice, Nemci pa pravijo, da so Angleži »Athenijo« sami potopili.

□ Sovjetska republika Armenija je po poročilih angleškega lista »Daily Mail« poslala turški vladi v Ankari zahtevo po vsem ozemlju, ki so ga turške čete leta 1920. od Armenije odtrgale. Angleži vidijo v tem že prvi odgovor Rusov na angleško-francosko-turško pogodbo.

□ Bolgarski parlament je razpuščen in za december so sklicane nove skupščinske volitve.

□ Hitler je na konferenci okrožnih vodij nac. soc. stranke izjavil, da bo tudi Anglija v najkrajšem času premagana. Tako poroča »Exchange Telegraph«.

□ 1 milijon ton krme bodo po novem dogovoru dobavili Rusi Nemčiji.

□ Na Kitajsko prihajajo ogromne množine sovjetskega orožja. Po japonskih poročilih vozijo avtomobili noč in dan preko kitajskega Turkestana v Sečuan bojni material. Stevilo ruskih častnikov in strategov v Čungkingu je preseglo že 1000.

□ Romunska agencija Rador poroča o napadu bolgarskih komitov na romunsko Dobrudžo. Vršijo se stroge preiskave o krivdi.

□ Po daljšem premoru, radi slabega vremena so se sovražnosti na zapadni fronti, posebno v okolici Warndtvalda zopet obnovile. Prišlo je do prask med izvidnicami, pri katerih so Francozi zajeli nekaj nemških vojakov in eno nemško strojnico popolnoma nove konstrukcije, ki jo sedaj francoski inženjerji raziskujejo.

□ Vojna na morju divja z nezmanjšano odločnostjo dalje. Nemci so potopili dve angleški in eno švedsko ladjo. Ameriško ladjo »City of Flint« pa so nemške ladje (križarka Emden) zajele in jo radi prevažanja kontrebande (predmeti, ki spajo dajo pod zaporo) zajele in odpeljale v rusko luko Murmansk, kjer so jo sovjetske oblasti pridržale, kakor tudi vse njene mornarje.

□ Posvet severnih vladarjev v Stockholmu se je zaključil z izjavami finskega predsednika Kallia, švedskega kralja Gustava, norveškega kralja Hakona in danskega kralja Kristijana. Vsi so si edini v poudarjanju skupne usode severnih držav in v želji po nevtralnosti.

□ V zasedeni Poljski so Nemci že postavili svojega guvernerja in podguvernerja. Prvi je minister Franck, drugi pa Seys-Inquart. Denarno se bo morala Poljska vzdrževati sama.

□ Angleška letala so letela nad nemškimi mesti, celo nad Berlinom. Škode niso povzročila nikake.

□ Romunski prestolonaslednik Mihael je postal polnoleten.

□ Nemčija bo baje vrnila Klajpedo Litvi. Luko bi uporabljali Rusi kot oporišče.

□ V Nemčiji so Židom zvišali izredne davke od 20% na 25% njih premoženja.

□ Romanopisec Zane Grey je v svojem 64. letu umrl.

□ Vaclav Klofač, prvi čsl. vojni minister in soustanovitelj nar. soc. stranke, je umrl v koncentracijskem taborišču.

* Viničarska šola v Pekrah pri Limbušu, ki poslednja leta ni več sprejemala kmečkih mladeničev v enoletni viničarski tečaj, bo v sredo, dne 1. novembra izročena svojemu prvotnemu namenu.

KULTURNA OBZORJA IN FILMSKI TRAK GOSPODARSTVO - ZA ŽENO IN DOM

O tisku, novinarjih in bralcih

Da se danes toliko piše in razpravlja o tisku — v »Edinosti« so se oglašili o tej stvari že mnogi delavci, kmetje in intelektualci —, ni samo slučaj. Ta pojav v tem, da izgublja trdna ideološka — svetovno nazorska tla. Nasprotje je v tem, da je namenjen tisk širokim množicam, v opreki s tem namenom pa stojijo koristi ozkega kroga okoli lista, ki je običajno sredstvo neke gospodarske skupine, politične stranke, osebne prapagande.

Dopisi, ki jih je objavljala »Edinost«, kažejo, da si ljudje počasi vendar le ustvarjajo sodbo o dnevnem in tedenskem tisku, da gledajo kritično (ocenjujoče). da ne sprejemajo vsega pasivno — neodporno, da zahtevajo od tiskane besede mnogo več kakor neurejen kup poročil iz vseh delov sveta, kup polomljenih udov pomeni duhovno krizo tiska, ki se kaže v dnevnih kroniki, stolpce ubojev in tatvin, malo filmskih zvezd in nekaj »zanimivosti« — n. pr. o »beli kraljici med zamorci«, »Kje dekle najlaže sreča ženina« itd.

Po pisanju lahko razdelimo tisk v dva dela. V naših časih in razmerah se je naš tisk razbohotil predvsem tisti tisk, katerega novinarji so si vzeli k srcu besede: »Vsi ljudje so neumni kakor gosi in nevedni kakor krapi.« (Maupassant: »Lepi stricek«.) Po tem načelu pišejo, to je njih odnos do »spoštovanih bralcev«. (Lep odnos, kaj?) Njih pisanje išče in hoče

razgibati v človeku to, kar je v njem nemunega, slabega, plitkega, nezrelega, zmedenega, nazadnjaškega. Hočejo obrniti vso bralčevo pozornost kakor slab film stran od vprašanj naše dobe, stran od premišljanja in spoznavanja, stran od resnice in koristne kulturne in politične delavnosti množic, stran od zdravega in pametnega razvedrila.

Težka je pot tistih, ki vedo, da si ne bodo osvojili sveta z orožjem, ne z lažjo, temveč le z resnico in idejami. (Zola.) Dober in pošten list, dober in pošten novinar drami in išče v ljudeh tisto, kar je v njih dobrega, lepega, naprednega. Verjame v človekov razum, v njegovo zrelost, v njegovo dojemljivost za lepo in dobro, v njegovo dobro voljo, njegovim težnjam k napredku. To je edino pravi odnos tiska in novinarjev do bralcev. V tej smeri je potrebna reforma tiska in pisanja — vzporedno z mnogimi reformami in spremembami v gospodarskem, političnem in prosvetnem življenju.

Kaj mislite, kako bi odgovorili današnji bralci na anketo enega ali drugega dnevnika na anketo, ki bi jim kar naravnost zastavila vprašanje: Kako želite, da pišemo — ali naj bo preračunano naše pisanje na vašo brezmejno neumnost ali na človeško pamet?

Cvetko Zagorski.

Razstava „Neodvisnih“

Oučinstvo že dolgo sem ni pokazalo tolikšnega zanimanja za razstave, kakor prav ob priliki nastopa Neodvisnih, ki so svoja dela razstavili v Jakopičevem paviljonu. To zanimanje pa ni bilo enostransko, slučajno, ne, delo mladih slovenskih slikarjev in kiparjev ga je v polni meri in res zaslužilo.

Svoja dela, slike in skulpture, so to pot razstavili: Kregar (predsednik Neodvisnih), Sedej, Sajovic, Didek, Mihelič, Mušič, Omerza, brata Kalina in Putrih. Značilna in umetniško visoko kvalificirana so domala vsa dela, tako slikarska kakor tudi skulpture. Posebno pozornost pa vzbujajo umetnine Kregarja (Ojdi, Romanje, Zatišje), Miheliča (Mrtvi kurent in pokrajine), Dideka (Vrč iz Kerinovega hrama) in Omerze (Megle se pasejo). Posebnost zase so tudi zgovorni Pirnatovi črteži.

Izmed skulptur naj omenim samo dovršeno delo Borisa Kalina: oprsje dr. R. Nahtigala, ki zavzema na razstavi eno izmed najvidnejših mest, dalje Zd. Kalina res lepo otroško glavo (Janov Jernejček) in znamenita Putrihova dela.

Razstava del poedinih umetnikov je okusno prirejena, posebno važnost pa ji dajejo strokovna vodstva in razlage posameznih slovenskih umetnikov, izmed katerih naj omenim samo slikarja Ivana Vavpotiča.

ŠIRITE „EDINOST“

KOMARJI

Komar je drobna živalca, za oko dokaj simpatična. Dolgo, drobno trupelce pokrivajo dolga krila; seveda kadar sedi. Če pa leti, se ta krila raztegnejo in proizvajajo svojevrstno godbo, ki je za tiste, kdor pozna komarja, nad vse neprijetna. Pri letu se približajo človeškemu ušesu in nekajkrat zaigrajo okoli glave, dokler ne obsedijo na licu, kjer si izrtajo krvno žilo ter se, ako si nepazljiv, nasesajo in se poslovljijo brezglasno. Kadar se nasitijo, je njihovo trupelce lepo rdeče, bodisi svetlo, bodisi temnordeče, kakršno pač imaš kri.

Najljubše njihovo domovanje so obširni jelševi, močvirni gozdovi. Pričenši od prvih dni junija jih je v takih gozdovih čedalje več. Zlasti so nadležni, če čakaš snjaka. Seveda jih je tudi okolica Mure prepolna. Kajti več močvirja ni potrebno, kakor ga nudi okolica Mure, kjer se skrivajo rokavi stare struge, porasli z bičjem in ločjem. Tam so nadležni za kopalce in za romantične zaljublence.

Dokler niso bili med njimi prenašalci malarije, so jih ljudje še nekako trpeli. Odkar so se pa prihiteli na juga ti nevarni cepilci, se gospodje branijo pred njimi z omreženimi okni.

Tako zamreženo okno imam tudi sam vse nolette. Čeprav sem domačin, se komarjev nisem mogel nikjer privaditi. —

KULTURNE VESTI

* Razstavo bolgarske knjige so v nedeljo otvorili v Ljubljani. K svečanosti je prišla tudi močna skupina Bolgarsko-jugoslovanske lige iz Sofije pod vodstvom svojega predsednika bivšega ministra Zaharieva. Gostje so napravili tudi izlet na Gorenjsko. V Ljubljani je bilo njim na čast več prireditev.

* Draga knjiga. V Sarajevu imajo v muzeju shranjeno judovsko versko knjigo »Hagada«, ki obravnava verski obred pashe. Knjiga izvira iz 14. stoletja in je pisana z roko na pergamentu in opremljena z lepimi slikami. Angleži ponujajo zanjo poldrugi milijon dinarjev, pa ni na prodaj, ker je stara, redka umetnina.

* Pevsko društvo »Maribor« ima med svojim članstvom že nad polovico odlikovancev. Za zasluge za dvig naše pesmi je sedaj odlikovala jugoslovanska pevška zveza 34 članov »Maribor«, in sicer jim je podelila 14 zlatih, 11 srebrnih in devet bronastih kolajen.

* Vsa slovenska izobraževalna društva na Koroškem so dobila nova enotna pravila, ki jih je odobrila nemška državna policija. Odslej se bodo imenovala: »Slovensko kulturno društvo«.

KINO V MARIBORU

Grajski kino: Od 28. okt. — 1. nov. »Zadnja zapoved« Erol Flynn v glavni vlogi. Film je ameriške produkcije in se vrši med svetovno vojno na zapadni fronti.

Kino Esplanade: Od 25.—30. okt. »Trije tovariši« po znanem romanu Ericha M. Remarque-a.

MISKO KRANJEC

Nasprotno sem ji mposvečal vse življenje veliko borbo. Če se je kateri prikazal v bližini, že se je moja roka iztegnila in ga v poletu zajela. Kajpada se je kateremu posrečilo, da se je izmuznil iz dlani in potem dokaj urno odjadral bog ve kam. V teh letih pa sem se zaprl pred njihovo godbo z mrežo na oknu. Kajti, ob prvih hladnejših večerih jih vidim na stotine zunaj pri trti, kjer se bodisi ženijo, ali pa se tako spreletavajo, kakor se gospodski ljudje ob večerih sprehajajo med njivami ali po drevoredih.

Takrat se glasi moje povelje: »Okna zapreti!« Potem zopet: »Zapirajte duril« Ljudje, zlasti ženske, in celo poročene ženske imajo čudovite navade. Duri in okna so jim tu samo v nekako nadlogo. Odpre jih še, al nikdar jih ne zapre. — Zjutraj odprejo ženske vsa okna in potem jih tako pustijo, dokler ne pridejo spat. In ob nekoliko hladnejših večerih se nasuje v sobo komarjev, da so stene črne od njih. Dokler ne ležesh, se dostojno vedejo, komaj kateri se spreletava po sobi in te opozarja na neprijetnost, ki te čaka, kakor hitro boš ugasnil luč. In res, komaj ugasneš luč in se skušaš zaslanjati, že se približujejo z vseh strani, nosami in v skupinah in te prično navozovati. Vendar jim je treba priznati, da so toliko prebrisani, da se nekateri

Dr. V. Maček o pomenu zaščite kmečke posesti

Predsednik dr. Vladko Maček je bil dne 15. januarja 1938. vprašan za mnenje o zaščiti kmečke posesti. Njegova takratna pomembna izjava o tem velikem vprašanju je bila objavljena med drugim v »Gospodarski Slogi«, nedavno pa tudi v »Seljaškem Domu«. Da seznanimo z njo — baš ob izdajanju uredbe o zaščiti kmečke posesti v banovini Hrvatski — tudi čitatelje »Edinosti«, jo v naslednjem prinašamo:

Moje mnenje je, da je treba kmečko posest vsekako zaščititi nasproti vsem. Treba jo je zaščititi ne samo nasproti vsem upnikom in nasproti državi, nego tudi nasproti trenutnemu, sedanjemu lastniku, kolikor bi lastnik nameraval, da jo raztepe.

Lastništvo kmečke zemlje nima niti ne more imeti tistega pomena, ki ga ima na primer lastništvo trinadstropnice v Zagrebu ali lastništvo kake tovarne. Ako kdo — bilo iz kakršnih koli razlogov — izgubi lastništvo trinadstropnice ali tovar-

ne, ostane še vedno možnost — če ne njemu, pa njegovi deci —, da vnovič pridobi ne samo tisto, kar je imel oče, marveč še več, ne glede na to, da potomci nekmečkih ljudi redno menjavajo poklic. Zato njihov obstanek ni stalno odvisen od lastništva, ki jim ga je zapustil oče.

Popolnoma drugače je s kmečko posestjo. Kmečka posest je pogoj za kmečki obstanek in se torej stvarno ne more imeti za lastništvo tistega, ki je trenutno vpisan v gruntovnici, nego se mora imeti za lastništvo njegove družine, pa celo i bodočih potomcev.

Točno eno in tri četrti leta po tej izjavi predsednika dr. Vladka Mačka je izšla uredba o zaščiti kmečke posesti v banovini Hrvatski. To je omogočil sporazum od 26. avgusta. Ali bi taka uredba ne bila koristna tudi slovenskemu kmetu, ko srbski kmet že itak oddavnaj ima podobno zaščito?

Počkov.

Zaščita kmečke posesti v banovini Hrvatski

Nujnost ureditve kmečkega kreditnega gospodarstva

Med prvimi uredbami z zakonito veljavo za banovino Hrvatsko je uredba o zaščiti kmečke posesti pred izvršbo, ki je stopila v veljavo dne 17. X. 1939. Dokaz, kako je bila potrebna. S to uredbo je hrvatskemu kmetu zaščiten določeni »najmanjši del« ali minimum njegove posesti tako, da se ta minimum ne more prodati ali kako drugače razlastiti. Uredba ima prav za prav samo 5 členov o stvari sami. Ker so ti paragrafi povrh kratki in nadvse preprosto sestavljeni, je uredba baš zato vsakomur prav lahko razumljiva in pri tem dovolj učinkovita.

Najmanjši del ali minimum zaščitenega kmečke posesti po tej uredbi tvorijo hiša s staviščem (seliščem, hišiščem) in z dvoriščem do 20 arov ali 2.000 m² površine, potem gospodarske zgradbe, ki so potrebne za redno gospodarstvo na zaščitenem zemljišču, in ½ ha ali 5.000 m² obdelovalne zemlje na vsakega družinca. V vsakem primeru in ne glede na število družincev se mora kmetu pustiti najmanj 3 ha obdelovalne zemlje, torej tudi kmetu z manj ko s šestčlansko družino, za vsakega člana nad 6 glav kmečke družine pa ½ ha več, seveda če je toliko obdelovalnega sveta pri hiši. Isto velja za hišne zadruge po zakonu o zadrukah od 9. V. 1889.

Vprašanje, kdo je »kmet«, je rešeno na način ko v znani uredbi o poravnavi ali likvidaciji kmečkih dolgov od 25. IX. 1936. Potrdila o tem izdaja župan, ovrhuje pa jih sodnik. Kmečki družinec — član kmečke družine — je vsaka oseba, ki je s kmetom zaščitenecem v sorodstvu, ki živi v skupnem gospodinjstvu z njim in nima dovolj lastnih dohodkov za svoj preživitev. Potrdila o tem, kateri del zemljišča ni zaščiten po tej uredbi, izdaja po zaščitbi izvršitelja prvostopna upravna oblast (okrajno načelstvo). Prisilna prodaja se pa lahko izvrši brez vsake ome-

jitve za plačilo odškodnine iz kaznivega dejanja ubojstva in telesne poškodbe.

Določbe uredbe o zaščiti kmečke posesti pred izvršbo veljajo samo za zasebne dolge, ne pa tudi za davčne dolge, javne dajatve in pristojbine po zakonu. Prav tako ne veljajo za pooblaščenec terjatve Državne hipotekarne banke in Privilegirane agrarne banke. Zato zahteva dr. Tomo Jančiković v »Seljaškem Domu« brezpogojno razširitev teh dobrih odredb o zaščiti kmečke posesti pred izvršbo v Hrvatski na vse kmečke dolge, ne glede na to, kdo jim je upnik. Po drugi strani ostanejo v veljavi vsi dosedanj predpisi z omejitvami o prisilni prodaji premoženja (pohištva, živine, orodja, inventarja sploh itd.).

Splošni vzroki prevelike kmečke zadolžitve so znani. Lahkomiselnost in zapravljivost, ki jima navadno ni pomoči, pa gospodarska nesposobnost prezadolženec seveda niso edini ne največji vzroki obupnega zadolževanja kmetov. Stoletno zapostavljanje kmečkega stanu, tega glavnega rednika človeštva, in na vseh koncih in krajih pomanjkljiva zadevna zakonodaja sta kmeta spravljala in tiščala v dolge. Kmečko kreditno gospodarstvo je do temelja bolno. Obrestna politika je v službi brezvestne spekulacije, je v službi nenasitnega kapitalizma, namesto da bi bila v službi zdravega narodnega gospodarstva na pravih človeških in družabnih osnovah. Kmečko delo ni bilo nikdar ustrezno plačano in zaslužek zadolženega kmeta ne zmaga je kajpak niti obresti, ki so naravnost oduševale. »Kmečki prijatelji«, ki jih dobro poznamo, so prezadolženega kmeta z družino vred tem lažje spravili »z brega« (z domačije), ker so mu lahko pobrali in vzeli prav vse za razmeroma majhen dolg, ki so ga često umetno podvojili, potrojili... Javnemu in zasebnemu nameščencu, pa delavcu, koli-

žrtvujejo in čakajo na kasnejši čas. Mišliš si: saj bodo odleteli. Toda motiš se. Ko prvi odletijo, se že pripravljajo drugi — in to traja vso noč. Če si količkaj občutljiv, ne boš imel nikakega pokoja.

Ze davno sem se oborožil proti njim. Ko smo bili majhni, smo si napravili pokanice, predvsem za muhe, kajti takrat so se nam komarji zdeli nedolžne živalce. Ta pokanica je enostavna: meter dolga palica, v katero je na enem koncu vcepil kos usnja. Imenitna stvar, ki pa ima svoje neprijetnosti, kakor vsaka imenitna stvar na svetu: z njo sicer ubiješ bodisi muho, bodisi komarja, toda ga prilepiš na steno in če je živalca že sita, je toliko večji madež na tej steni.

Seveda to privede često do sporov v domači hiši, dokler ne zabrusiš ženi: Saj bi lahko pravočasno zapirala okna in lahko bi zapirala duri za seboj. In tega ne more tajiti; vse, kar se da na svetu odpreti in pustiti odprto, to ženska pusti tako.

Preden zvečer ležem, se z lučjo v eni roki in s pokalico v drugi odpravim na lov. Novince je kaj lahko ujeti. Sedi na steni in miga z zadnjimi nogami, kakor bi slutil, da se mu nekaj usodnega bliža. Teže pa je s starimi grešniki, ki krmarijo po sobi ves čas, dokler traja lov, se ti približajo in jadraj daleč ter zlobno prepevajo, a nikdar ne sedejo, dokler gori luč. In ko že ležesh, se ti samo zapeljejo prek glave, kakor bi ti hoteli reči: Saj ti nočemo nič hudega.

Leta in leta že imam to borbo s ko-

marji. Od pozne pomladi pa do prve slane jeseni, ko se njih vrste začno redčiti. A še tudi takrat ni vseh konec. Konec jih je, ko že enkrat nastanejo na oknih prve zimske rože.

Toda komarji konec koncev gredo človeku tako do živga, da se mi že včasih sanja o njih. A ne samo to; sanjalo se mi je zadnjič celo že o tem, da niso bili samo komarji še komarji, temveč so se v komarje spremenili celo nekateri ljudje, zlasti moji sovražniki. Imeli so velika krila, oblečene zadke v dolge črne halje. Mesto koničastih rilcev so imeli navadne obraze, a zelo svete, celo hinavske in ostre zobe. Stali so zunaj pod mojim oknom in gledali v sobo. Med njimi sem videl same častitljive ljudi, takorekoč »odličnike«, kakor pravijo naši gasilci. Stali so pod oknom in se posmehovali, poleg teh odličnih človeških komarjev so bili med njimi tudi začetniški komarji, kakor neki Matija Balažic, Skraban, Brunec, Kerec, Berden, Pečnik, Peternel, Picko, Vrbanjšek in še mnogi drugi različnih stanov in različne veličine. Stali so tam in se nagovarjali, kdo naj gre prvi v sobo, da me pikne. Z grozo v očeh sem zrl toliko in take komarje; segel sem po pokalnici za omaro in ko sem zamahnil, so se umaknili in se rezali dalje in kakor da bi čakali, da ugasim, da planejo po meni in me bodo zbadali.

Dobro, da sem se takrat prebudil in se nasmešnil. Saj niso bili komarji, saj so bili sami naši vrli ljudje, ki jih visoko cenim.

kor toliko tudi obrtniku so upniki morali pustiti vsaj del dohodkov in imetja, samo kmeta so lahko oskubili do kraja in obrali do kosti. — na boben, na beraško palico. Tudi uredba o poravnavi (likvidaciji) kmečkih dolgov ni zla dokončno odpravila. — Zato je banovina Hrvatska z najnovejšo uredbo vsaj najhujšo nesrečo od hrvatskega kmeta odvrgla, da ne postane — drugače lahko čez noč — s svojci izropan brezdomec. Imel bo sicer manj zaupa ali kredita, toda prav za prav

brez stvarne škode. Saj mu je bil dosti krat itak samo v nesrečo! Kajti vprav »veliki kredit«, ki ga kmet more imeti v svoji zemlji, v tem na svetu edino pravem zlatu, mu je lahko največji sovražnik, ki ga preganja in resnično premnogokrat tudi prežene z domače grude...

Splošna ureditev in ozdravitev kmečkega kreditnega gospodarstva je zdaj tudi v banovini Hrvatski nujno potrebna, da se oduštvu, ki zopet bolj in bolj dviga svojo glavo, zastavi pot v kolikor toliko zaščitene kmečke domove.

Andrej Žmavc.

Kako je s financiranjem banovine Hrvatske

To vprašanje se ne more rešiti pred potekom sedanega budžeta, kar bo šele 31. marca 1940. Do takrat pa bo šlo iz sedanjega državnega budžeta 29 odstotkov za potrebe banovine Hrvatske; s tem denarjem razpolaga hrvaški ban kot naredbodajalec.

Vsekakor bo z ureditvijo finančnega vprašanja še precej dela. Na Hrvatskem bo pobiran le en davek, od tega pa bo šel določen procent za skupno državno blagajno. Pač pa je zaenkrat sigurno, da davki na Hrvaškem ne bodo zvišani.

Novi karteli!

Za kartele ste že slišali. To so družbe industrijev, ki hočejo svoje produkte čim boljše prodajati, seveda na škodo kupcev. Med združenimi industrijskimi podjetji preneha konkurenca, kajti razdeljena so interese področja, določene so cene, se vrši borba proti industrijem, ki so izven kartela. In pri vsem tem ostajajo kmetje, delavci in nižji uradniki še vedno reveži, kajti ni jim mogoče radi nizkih dohodkov kupovati dragih industrijskih izdelkov.

Kartelov je vedno več, kajti kapital se bolj in bolj osredotočuje. Tako se je pridružilo 96 jugoslovanskim kartelom še 10 novih in sicer: za podkovnice na čevljih, jedilno olje, klorzink, papirnate tkanine, alkalioide in opium, nafto itd.

Kakor kaže, pa bo že v kratkem priznanih zopet nekaj novih kartelov, za katere so prošnje vložene. Na vsak način karteli dobro uspevajo, ker bi sicer njihovo število ne naraščalo.

Letošnji dobiček Trboveljske premogokopne družbe

Občni zbor te družbe je letos izkazal čisti dobiček 26,589.502 din (preteklo leto 21,879.057 din). Ta dobiček je višji za 4,710.445 din.

Od tega dobička je bilo določenih 350 tisoč din za pokojninski fond uslužbencev, 150.000 din za pokojninski fond nadzornega in pisarniškega osebja, 10.000.000 din za izplačilo 5% delniške glavnice, 2 milijona din za rezervni fond, 10.000.000 din za superdividende, 2,124.761 din za neki § 35 pravil in 1,964.740 din za novi račun.

Številke dovolj govore. Postavite primerjavo vsot za pokojninske fondе uslužbencev in vsot za dividende!

GOSPODARSKE VESTI

* **Prijavo za odmero točilne takse** za triletnje 1940-42 bi bilo treba vložiti do konca oktobra. Sedaj je bil rok podaljšan do 15. novembra.

* **Nadzorstvo nad karteli** se bo postavilo. Trgovinski minister je predpisal pravilnik o reviziji kartelnih sporazumov. Po novih določbah se bodo vsi kartelni dogovori proučili. Novi predpisi bodo veliko bolj strogi in bo država strogo pazila, kako se bodo izvajali.

KUHINJA

Tečaji rajzelje v obari. Dobro osnažen rajzelj mehko skuha, ter ohlajenega razreže na rezančke. Deni v kozico žlico masti in žlico presnega masla, spenjenemu prideni žlico moke in ko ta zarumeni, rajzelje, malo belega vina in juhe. Ko se dobro pokuha, dodaj še malo limonovega soka, muškatovega oreščka in, če treba, soli.

Fini krompirjevi cmoki. Zreži 4 žemlje ali 25 dkg kruha na kocke, jih z dvema žlicama masti, čebulo in zelenimi peteršiljem zabeli, potem sežvrkljaj pičlo ¼ l mleka s 3 rumenjaki, pridaj 3 pesti skozi sito pretlačene krompirja in malo soli; s tem polij žemlje. Ko so napojene, rahlo zmešaj vseh treh beľjakov trd sneg in toliko moka, da se sprime. Iz te zmesi napravi za jabolko velike cmoke ter jih zakuha v vreli slani vodi. Kuhane poberi v posodo, z drobtinami potresi in zabeli s presnim maslom.

Kostanji, kostanji...

Rjavi in debeli se nam smejejo naproti, če hodimo skozi jesenski gozd. Kar kličejo in vabijo nas. Kdo se jim ne bi odzvjal? Saj so kakor brezplačna mana, ki je padala v puščavi in nasitila tisoče lačnih.

Sedaj so gozdovi polni tega okusnega sadu. Kdor živi na deželi, si jih sedaj brezplačno nabere in si pripravi okusno jed. Dobri in tečni so kostanji, posebno še, če jih zalivamo s sladkim jabolčnikom. Najprostejša pa je njih priprava, bodisi, da jih skupamo ali spečemo. Niti soli jim ni treba dodati, kaj šele masti ali sličnih dražjih dodatkov. Premnogi družini na deželi prihranimo torej sleherni izdatek za večerjo. Le nekoliko težki so za prebavo. Pa nič ne de, je pač treba večerjati malo bolj rano. Tudi pri drugih jedeh ni dobro, če gremo s polnim želodcem spat.

Pa tudi marsikateri dinar nam vržejo kostanji. Tudi meščani vedo ceniti okusen in sladki plod in ga prav radi kupujejo.

Ne samo za sedaj, tudi za poznejši čas si lahko nabereimo kostanjev. Treba jih je le pravilno shraniti. Najbolje jih spravimo na podstrešju ali v kleti. Na podstrešju jih razgrnemo na prostoru, ki je izpostavljen prepihu, kjer zrak donša vedno dovolj vlage, da se preveč ne posuše. V kleti pa jih zagrebemo na suhem prostoru v čist pesek, vendar v tem slučaju moramo shranjevali le popolnoma zrele in na zraku posušene kostanje. Dobro shranjeni kostanji ostanejo sveži in zdravi do pomladi.

Založimo se z zelenjavo za zimski čas

Blíža se november in z njim mrzli, na slani bogati dnevi. Treba bo prehiteti slano in odstraniti z vrta občutljivejše vrste zelenjave. Toda nika, or ne prežgoda; treba je pač meti dober nos. Čim dalje časa ostanje zelenjava na vrtni, tem bolj je za njo.

V prvi vrsti moramo spraviti na varno korenje, kolerabo in rdečo peso. Seveda, to shranjevanje pa ima smisel le tedaj, če je klet odgovarjajoča. V vlažni in brezračni kleti zelenjava gnije. Pred shranjevanjem moramo zelenjavo dobro pregledati. Vse, kar je nagnito, je treba odstraniti, a tudi pozneje je vršiti redne preglede.

Boljše shranjevališče za zelenjavo nego klet, je pa vrtna jama ali jarek, ki naj bo četrt metra globok in 1 meter širok. Jarek je treba obdati z gosto mrežo, da ne pridejo zraven vrtni škodljivci, dno pa pokriti z dračjem. Ta jarek potem oddelimo v več oddelkov in shranimo vanje posamezne vrste zelenjave. Tako narejeno zelenjavo shrambo pokrijemo s koruznico, slamo ali drugo podobno navlakom. Pred hudim mrazom pa jo zavarujemo še s tanko plastjo prsti. Le v skrajno ostri zimi nasujemo še na vrh listja. Ne smemo pa pozabiti na primeren ventilator, v katerega vtaknemo na rahlo šop slame, da se ne zasuje, ob času dežja pa povežemo nanj lonec.

Omake iz češpelj. Poberi koščice iz 15—20 češpelj, deni jih v lonček, zalij malo z vinom, prideni tudi stoletnega cimeta in limonove lupinice; ko so češpelje kuhane, jih pretlači skozi sito. Razgrej za pol jajca masti, deni noter malo sladkorja; ko se speni, še 2 žlici moke in žlico ribanega kruha. Ko je prežgano, lepo rumeno, deni noter pretlačene češpelje, zalij z vodo in vinom ter dodaj še malo soli in sladkorja, da bo sladka po okusu. Ko je kuhana, je daj posebej k mesu na mizo.

Omake iz grozdja. Razgrej za pol jajca masti ali masla, deni noter žličico sladkorja; ko se speni, dodaj 2 žlici moke, za žlico ribanega kruha ter naredi bledorumenno prežgano, zalij z vodo in vinom ali moštom, deni malo soli in še sladkorja, če ni dovolj sladko. Ko že nekaj časa vre in je primerno gost, deni noter dve peščici grozdnih jagod; ko malo prevre, daj posebej k mesu na mizo. Jagode morajo ostati cele.

V kisli smetani zakrknjena jajca. Razreži navadno, za prst debelo struščico na 2 prsta

Gospodarske posledice vojne

Vojna med Nemčijo in zapadnimi silami je zaustavila menjavo dobrin tudi v nevtralnih državah. To pa radi blokade in nesigurne vožnje po morju ter radi nerednih zvez po železnicah.

Naš promet v Anglijo je zastal, ker je zaenkrat zaposlena z vojnimi brigami. Toda upati je, da bo naša trgovina z Anglijo poživila, ker bo Anglija nakupovala živežne rezerve za vojsko. Anglija bo kupovala živila tudi zato, da prepreči prodajanje blaga nevtralnih držav Nemčiji. Po drugi strani naj bi Anglija oskrbovala Jugoslavijo s potrebnimi proizvodi.

Tudi z Nemčijo, ki pokupi 50 odstotkov našega izvoza, so se začeli gospodarski odnosi slabšati. Če primerjamo izvoz prvih osmih mesecev z istim razdobjem lanskega leta, vidimo padec od 1242 milijonov na 1008 milijonov, ali za 18,79 odstotkov. Naš uvoz iz Nemčije kaže po vrednosti porast, po količini pa padec. To pomeni, da od nje vedno dražje kupujemo. Pri tem imamo letos 512,4 milijona pasive.

Radi vojne in prekinitve trgovinskih odnošajev Nemčije z Anglijo in Francijo pa Nemčija pritiska na nas in na ves Bal-

kan, kar je posledica blokade. Tako morajo nevtralne države vzdržati pritisk z obeh strani. Radi blokade je Nemčija ustavila trgovino z Ameriko in zato pritiska da pojača trgovino z Rusijo in Balkanom.

Današnje razmere nas silijo, da iščemo sigurnega kupca za naše proizvode, ker sicer bomo trpeli gospodarska kolebanja, krize in špekulacije, na drugi strani pa lahko pride do zastoja naše industrije radi pomanjkanja nekaterih sirovin.

Vojna je prinesla v gospodarstvo nova vprašanja, ki jih bo treba urediti.

Alojz Šavara.

Uživanje sadja

Uživanje sadja je silno koristno, o tem ni nikakega dvoma. Toda tudi pri vseh dobrih stvareh moramo poznati neko mero in previdnost, če ne lahko dosežemo baš nasprotno, nego smo želeli.

Sadje mora biti v prvi vrsti zrelo. Posebno nežnim otroškim želodcem lahko nezrelo sadje silno škoduje. Ako je le mogoče, uživajmo sadje z lupinami vred, toda nikakor ne neumito ali vsaj temeljito obrisan. Kdo ve kakšna žival je obplazila sad ali kdo vse ga je imel pred nami v rokah. Čista lupina pa je za zdravje velike koristi, ker se neposredno pod njo nahajajo vitamini. Če pa že lupimo sad, ga olupimo čim tanjšje, da ne odstranimo teh vitaminov.

Pri vsem koščicastem sadju je treba koščice odstraniti. Nekateri radi pogoltnejo sad s koščico vred, toda zapomni si naj, da to, kar 99 krat ne škodi, lahko stotič povzroči kaj neprijetne posledice.

Predvsem pa je treba pri uživanju sadja poznati zmernost. Kar je v majhni meri koristno, je lahko v preveliki zelo škodljivo. Posebno otroci se radi najedo sadja do sita, po vrhu pa se še napijejo vode. Posledice so lahko obupne, posebno če ne nastopi bruhanje. Stvar lahko postane smrtonesna, če se ustavi delovanje črevesja. Ne paščajmo, da se otroci sedaj najedo sadja do nezvesti. Raje ga posušimo in shranimo za zimo.

Iz zdravstvenih ozirov pa bi bilo dobro pripomniti še to: ne mečite olupkov, koščic in objedkov okoli sebe po tleh. Prvič je to silno grdo, drugič se po teh odmečkih pasejo muhe in na ta način množijo, tretjič pa lahko na skizki olupki ali objedek stopi človek in obleži s strto roko, nogo ali lobanjo.

DOPISI

Murska Sobota

Naraščajске tekme. Pred nedavnim so se vršile pod vodstvom staroste Velnarja in okrognega načelnika Brečka naraščajске tekme tukajšnjega Sokola. Tekmovali sta dve skupini, nižja in višja. V višji skupini je postal zmagovalac sedmošolec Šumak, v nižji pa Urek. — Tekme so dobro izpadle, pokazala pa se je potreba še bolj sistematične telovadne vzgoje.

V kratkem se bo ustanovilo izobraževalno društvo trgovskih nameščencev, ki bo že takoj pričel z delom. V tem smislu bodo prirejeni tečaji iz komercialne stroke in jezikov:

nemščine, francoščine, angleščine ali ruščine. — Za tečaje vlada med tuk. trgovstvom precejšnje zanimanje.

Banska uprava je soboški občini odobrila prodajo zemljišča na Aleksandrovi cesti podjetju Bati, ki bo v doglednem času zgradila novo stavbo, tako da bo ta del ulice izpolnjen z modernimi stambenimi. V bližini so namreč že Delavski in Trgovski dom.

Grajski kino je pretekli dni predvajal risani in barvasti film »Sneguljčica«, ki je vsem obiskovalcem izredno ugajal.

Na Dmžaju je umrl bivši lastnik soboškega gradu, Szapary Ladislav, ki je pred nedavnim zavzema vidna mesta v madžarski diplomaciji, pa je popolnoma obubožal.

široke koščke; izdolbi sredico, skorjate lončke pa očvri v maslu. Namaži potem skledo s presnim maslom, deni vanjo malo smetane, da lahko postaviš očvrte skorjice noter — za vsako osebo eno; ubij v vsako skorjico eno drobno jajce, osoli, deni na vsakega malo kisle smetane in za koruzno zrno presnega masla, speci ter daj na mizo.

Jajca z jezikom. Vreži 8 rezin belega kruha in jih očvri v vroči masti, ko so ohlajene, položi na vsako rezino kruha eno rezino prežgane ter kuhanega jezika, eno zakrknjeno jajce in polij z žlico goste majoneze ali kisle smetane, končno potresi še s seseklanimi poprovimi kumaricami, zloži jih na krožnik, okraši z zelenim peteršiljem in daj na mizo pred juho ali po juhi.

Navadne omelete z moko. Sežvrkljaj v lonč ½ l mleka, 4 rumenjake, 2 žlici kisle smetane, kavno žlico soli, žlico sladkorja in pičlo 3 osmine l moke. Ko je testo gladko, primešaj od 4 beljakov trd sneg; nato daj v plitvo ponev majhno žlico masla ali masti ter vlij na

vročo, majhno zajemalko tega testa, da je z njim pokrito dno poneve, da se razleže po njej. Ko je testo po eni strani lepo rumeno pečeno, ga z lopatico obrni, da se speče še po drugi strani, medtem pa namaži zgornjo stran v ponvi s kako marmelado. Nato jo še v ponvi z lopatico lepo skupaj zavij, položi na krožnik in postavi na gorko. V ponev pa deni zopet masla in na vročega vlij testo ter tako nadaljuj, da so vse omelete zgotovljene, na kar jih potresi s sladkorjem in daj na mizo.

Češpljev nadev za omelete. Olupi kakih 20—30 svežih češpelj, odstrani jim koščice ter jih deni v dobro položeno ali prsteno kozico, pridaj košček sladkorja, cimeta, 2 klinčka in košček limonove lupine ter dobro pokrij, da se zmehčajo. — Potem jih pretlači skozi sito, pridaj še žlico drobtin, pomešaj ter namaži omelete.

OGLAŠUJTE V »EDINOSTI«!